

Wyrok z dnia 15 stycznia 2009 r.

II PK 125/08

1. Sprawa o zwrot nienależnie pobranych przez członka zarządu fundacji nagród, których podstawą były wewnętrzne regulaminy, a nie postanowienia umowy o pracę, jest sprawą o roszczenie związane ze stosunkiem pracy, a nie sprawą o roszczenie ze stosunku pracy (art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c.).

2. Zwrot takich nienależnie pobranych nagród następuje na podstawie stosowanych wprost przepisów Kodeksu cywilnego o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i następne k.c.) i brak jest podstaw do stosowania art. 291 k.p. do oceny przedawnienia takich roszczeń.

Przewodniczący SSN Herbert Szurgacz, Sędziowie SN: Zbigniew Korzeniowski, Jerzy Kuźniar (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 stycznia 2009 r. sprawy z powództwa Fundacji P.-N.P. z siedzibą w W. przeciwko Janowi P. o zwrot nienależnego świadczenia, na skutek skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 grudnia 2007 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Powód - Fundacja P.-N.P. w W. - pozwem z dnia 21 maja 2003 r. wniósł o zasądzenie od Jana P. kwoty 105.002,28 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 6.990 zł od dnia 3 lipca 1998 r. do dnia zapłaty, od kwoty 6.720 zł od dnia 9 października 1998 r. do dnia zapłaty, od kwoty 6.597,50 zł od dnia 9 grudnia 1998 r. do dnia zapłaty, od kwoty 12.803,54 zł od dnia 1 kwietnia 1999 r. do dnia zapłaty, od kwoty 8.779,74 zł od dnia 13 lipca 1999 r. do dnia zapłaty, od kwoty 13.169,61 zł od dnia 27 października 1999 r. do dnia zapłaty, od kwoty 10.272,30 zł od dnia 16 grudnia 1999 r. do dnia zapłaty, od kwoty 8.196,06 zł od dnia 13 kwietnia 2000 r. do dnia zapłaty, od kwoty 9.835,48 zł od dnia 10 lipca 2000 r. do dnia zapłaty, od kwoty 9.835,48 zł

od dnia 11 października 2000 r. do dnia zapłaty i od kwoty 11.802,57 zł od dnia 8 grudnia 2000 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnie pobranych nagród kwartalnych w okresie od czerwca 1998 r. do grudnia 2000 r.

Następnie pismem procesowym z dnia 21 lipca 2006 r. powód rozszerzył powództwo, wnosząc dodatkowo o zasądzenie od pozwanego kwoty 24.696,83 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu w tym zakresie do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnie pobranych nagród na podstawie uchwały zarządu [...] z dnia 12 grudnia 2001 r. oraz uchwały zarządu [...] z dnia 5 grudnia 2002 r.

Strona powodowa wniosła ponadto o zasądzenie kosztów procesu.

Pozwany Jan P. wnosił o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy w Warszawie wyrokiem z dnia 9 marca 2007 r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 129.699,11 zł z ustawowymi odsetkami: 1. od kwoty 6.990 zł od dnia 3 lipca 1998 r. do dnia zapłaty, 2. od kwoty 6.720 zł od dnia 9 października 1998 r. do dnia zapłaty, 3. od kwoty 6.597,50 zł od dnia 9 grudnia 1998 r. do dnia zapłaty, 4. od kwoty 12.803,54 zł od dnia 1 kwietnia 1999 r. do dnia zapłaty, 5. od kwoty 8.779,74 zł od dnia 13 lipca 1999 r. do dnia zapłaty, 6. od kwoty 13.169,61 zł od dnia 27 października 1999 r. do dnia zapłaty, 7. od kwoty 10.272,30 zł od dnia 16 grudnia 1999 r. do dnia zapłaty, 8. od kwoty 8.196,06 zł od dnia 13 kwietnia 2000 r. do dnia zapłaty, 9. od kwoty 9.835,48 zł od dnia 10 lipca 2000 r. do dnia zapłaty, 10. od kwoty 9.835,48 zł od dnia 11 października 2000 r. do dnia zapłaty, 11. od kwoty 11.802,57 zł od dnia 8 grudnia 2000 r. do dnia zapłaty, 12. od kwoty 24.696,83 zł od dnia 21 lipca 2006 r. do dnia zapłaty, oraz kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił następujący stan faktyczny. W dniu 26 stycznia 1998 r. Jan P. został powołany przez Ministra Skarbu Państwa do pełnienia funkcji wiceprzewodniczącego Zarządu Fundacji P.-N.P. Fundacja reprezentowana przez przewodniczącego Zarządu, zawarła z pozwanym w dniu 26 stycznia 1998 r. umowę o pracę na czas nieokreślony. Szczegółowy zakres obowiązków pracowniczych pozwanego oraz organizację, tryb i zakres działania Zarządu, w skład którego wchodził pozwany określał „Regulamin Pracy Zarządu Fundacji” przyjęty uchwałą Zarządu [...] z dnia 9 marca 1998 r., a następnie zatwierdzony przez Radę Fundacji uchwałą [...] z dnia 24 marca 1998 r. Stosownie do § 11 ust. 2 „Regulaminu” do obowiązków pozwanego należało zastępowanie przewodniczącego Zarządu oraz nadzór i kierowa-

nie sprawami wydzielonymi dla Komisji Weryfikacyjnej, działu finansowo - księgowego oraz specjalisty do spraw lokat. Poza pozwanym w skład Zarządu wchodził przewodniczący zarządu, drugi wiceprzewodniczący zarządu oraz sekretarz. Wynagrodzenie pozwanego jako członka Zarządu, zgodnie z § 8 „Regulaminu” określał „Regulamin wynagrodzeń” nadawany przez Fundatora. Minister Skarbu Państwa, działając jako Fundator, zatwierdził „Regulamin systemu wynagrodzeń Zarządu Fundacji P.-N.P.”, obowiązujący od dnia 1 czerwca 1998 r. W Regulaminie tym określono wysokość wynagrodzenia wiceprzewodniczącego Zarządu Fundacji jako pięciokrotność średniego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw za ostatni miesiąc poprzedniego kwartału, publikowanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Kompetencje w zakresie ustalania zasad wynagradzania oraz wielkości środków na wynagrodzenia dla pozostałych pracowników zatrudnionych w Fundacji, § 19 ust. 14 Statutu Fundacji przyznawał zarządowi. Zgodnie z powyższym Zarząd uchwałą [...] z dnia 1 kwietnia 1998 r. przyjął „Regulamin przyznawania nagród pracownikom Fundacji P.-N.P.”. Zgodnie z tym Regulaminem uprawnionymi do nagród byli: pracownicy, kierownicy działów oraz członkowie Zarządu, którzy szczególnie przyczynili się do realizacji zadań statutowych i funkcjonowania całej Fundacji.

Uchwałą Zarządu [...] z dnia 24 czerwca 1998 r. dodano do „Regulaminu przyznawania nagród (...)” postanowienie, że nagrody dla członków Zarządu są przyznawane w formie uchwały zarządu. Zarząd podjął następujące uchwały w przedmiocie przyznania nagród swoim członkom: uchwałą [...] z dnia 24 czerwca 1998 r. (za II kwartał 1998 r.), uchwałą [...] z dnia 2 października 1998 r. (za III kwartał 1998 r.), uchwałą [...] z dnia 2 grudnia 1998 r. (za 1998 r.), uchwałą [...] z dnia 31 marca 1999 r. (za I kwartał 1999 r.), uchwałą [...] z dnia 9 lipca 1999 r. (za II kwartał 1999 r.), uchwałą [...] z dnia 11 października 1999 r. (za III kwartał 1999 r.), uchwałą [...] z dnia 6 grudnia 1999 r. (za 1999 r.), uchwałą [...] z dnia 6 kwietnia 2000 r. (za I kwartał 2000 r.), uchwałą [...] z dnia 3 lipca 2000 r. (za II kwartał 2000 r.), uchwałą [...] z dnia 6 października 2000 r. (za III kwartał 2000 r.), uchwałą [...] z dnia 24 listopada 2000 r. (za 2000 r.).

Na wniosek Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 listopada 2001 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, postanowieniem z dnia 21 listopada 2002 r. [...], uchylił wszystkie wyżej wymienione uchwały Zarządu. W związku z uchyleniem wspomnianych uchwał, Fundacja zwróciła się do pozwanego pismem z dnia 4 lutego 2003 r. o zwrot wypłaconych na ich podstawie nagród w łącznej wysokości 105.002,28 zł. Pi-

smem z dnia 10 marca 2003 r. powód ponowił swoje wezwanie do zapłaty. Pozwany odmówił pismem z dnia 2 kwietnia 2003 r. i wystąpił do Sądu Okręgowego w Warszawie ze skargą o wznowienie postępowania w sprawie [...].

Prawomocnym postanowieniem z dnia 8 marca 2005 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie [...] oddalił skargę pozwanego o wznowienie postępowania. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny podniósł, iż kwestie związane z ważnością uchwał, na podstawie których rozstrzygnięto o prawie do wynagrodzenia członków Zarządu, mają bezpośrednio przełożenie na sferę prawną członków Zarządu, w tym Jana P. Sąd Apelacyjny, wskazał, iż uchylenie uchwał powoduje, że świadczenie uzyskane na ich podstawie stało się nienależne, a tym samym powstanie obowiązek jego zwrotu. Sąd Apelacyjny powołując się na art. 10 ustawy o fundacjach oraz § 18 ust. 1 Statutu Fundacji stwierdził, iż Zarząd mógł kreować stosunki prawne w zakresie działania Fundacji, nawiązywać stosunki pracy i decydować o ich treści - w tym nagród, ale powyższe uprawnienia nie obejmowały stosunków łączących Fundację reprezentowaną przez Zarząd z członkami tego Zarządu. W takim przypadku nie można bowiem wykluczyć konfliktu interesów, a w rezultacie naruszenia interesu osoby prawnej. Brak w ustawie o fundacjach regulacji, sytuującej zakaz czynności prawnych „sam ze sobą” nie może stanowić o działaniu zamierzonym ustawodawcy, umożliwiającym dokonywanie tychże czynności w ramach fundacji. W omawianej sytuacji istnieje potrzeba sięgnięcia do art. 108 k.c., stosownie do którego pełnomocnik nie może być drugą stroną czynności, której dokonywa w imieniu mocodawcy lub, gdy reprezentuje obie strony, chyba że co innego wynika z treści pełnomocnictwa albo wyłączona jest możliwość naruszenia interesów mocodawcy. Sąd Apelacyjny (wydział cywilny) stwierdził, że na dokonanie przedmiotowych czynności nie zezwalał ponadto § 19 ust. 4 Statutu Fundacji. Natomiast § 11 Statutu nakazywał ograniczenie wydatków i utrzymanie kosztów administracyjnych na jak najniższym poziomie. Sąd Apelacyjny podniósł, także, że zatwierdzenie uchwał przez Radę i organ nadzoru nie może zostać uznane za dorozumiane potwierdzenie woli Fundatora, co do przyznania nagród z uwagi na okoliczność, iż art. 103 k.c., przewidujący możliwość sanowania nieważnej czynności prawnej, nie ma zastosowania w przypadku wadliwych czynności organu osoby prawnej. Sąd Apelacyjny uznał, że czynności prawne naruszające powyższe uregulowania są nieważne, a uchwały winny zostać uchylone. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w Fundacji P.-N.P. kontrolę, mającą na celu zbadanie wykorzystania przez Fundację publicznych środków finansowych w okresie

od 1998 r. do pierwszej połowy 2001 r., tj. w okresie, gdy pozwany był członkiem jej Zarządu. W wystąpieniu pokontrolnym, NIK negatywnie oceniła niewydzielenie konta kosztów administracyjnych związanych z wypłatą świadczeń, oceniając działania Fundacji w tym zakresie jako nierzetelne. Negatywnie również oceniła objęcie „Regulaminem przyznawania nagród pracownikom Fundacji P.-N.P.” członków Zarządu Fundacji wskazując, iż było to niezgodne z „Regulaminem Pracy Zarządu”, w którym określono, że wynagrodzenie dla członków Zarządu określa „regulamin wynagrodzeń” nadawany przez Fundatora (§ 8). We wnioskach NIK zaleciła m.in. podjęcie działań zmierzających do zwrócenia przez członków Zarządu nienależnie pobranych świadczeń w postaci nagród. Zarząd Fundacji uchwałami [...] z dnia 12 grudnia 2001 r. oraz [...] z dnia 5 grudnia 2002 r. przyznał członkom Zarządu nagrody roczne. Jan P. z tego tytułu otrzymał łączną kwotę 24.696,83 zł. Uchwałą [...] z dnia 20 maja 2003 r. Zarząd uchylił powyższe uchwały i w dniu 30 lipca 2003 r. wezwał pozwanego do zwrotu otrzymanej z tego tytułu kwoty. Jan P. nie zwrócił Fundacji dochodzących w niniejszym postępowaniu należności.

Na podstawie powyższego stanu faktycznego, Sąd Okręgowy stwierdził, że niniejsza sprawa jest sprawą z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c. Dlatego też właściwym do jej rozstrzygnięcia jest sąd pracy. Powyższe nie oznacza jednak, że Sąd obowiązany jest ograniczyć ramy rozpoznania niniejszej sprawy jedynie do przepisów prawa pracy. Pomędzy pracownikiem a pracodawcą zachodzić mogą bowiem także stosunki o charakterze cywilnoprawnym, do których będą miały zastosowanie na podstawie art. 300 k.p. przepisy Kodeksu cywilnego. Ma to miejsce w przypadku, gdy pomiędzy pracodawcą a pracownikiem dochodzi, tak jak w niniejszej sprawie, do zdarzeń nieuregulowanych w przepisach prawa pracy. Sąd Okręgowy podniósł, że podstawę wynagradzania pozwanego stanowił wprost „Regulamin Pracy Zarządu”. Zgodnie z treścią jego § 8 ustalanie zasad wynagradzania członków zarządu stanowiło wyłączną prerogatywę Fundatora. „Regulamin”, wbrew twierdzeniu pozwanego, był przedmiotem zatwierdzenia przez Radę Fundacji zgodnie z dyspozycją § 15 Statutu Fundacji i miał moc obowiązującą w świetle przepisów prawa pracy. Dlatego też Sąd Okręgowy uznał zarzut pozwanego nieważności tego „Regulaminu” za chybiony. Wobec powyższego zatwierdzony przez Zarząd uchwałą [...] z dnia 1 kwietnia 1998 r. „Regulamin przyznawania nagród pracownikom”, zmieniony uchwałą [...] z dnia 24 czerwca 1998 r. wykraczał poza udzielone Zarządowi kompetencje, w zakresie w jakim objął członków Zarządu prawem do otrzymywania

nagród. Zarząd był bowiem uprawniony, zgodnie z § 19 ust. 4 oraz § 4 pkt 6 „Regulaminu Pracy Zarządu” wyłącznie do ustalania zasad wynagradzania osób zatrudnionych w Fundacji. Okoliczność pozostawania pozwanego i pozostałych członków Zarządu w stosunku pracy z powodem w żadnej mierze nie oznaczała objęcia pozwanego zasadami wynagradzania uchwalonymi przez Zarząd. Zasady wynagradzania Zarządu były uregulowane odmiennie w § 8 „Regulaminu Pracy Zarządu”, a ich kształtowanie zastrzeżone wyłącznie dla Fundatora. Takie unormowanie służyć miało uniknięciu oczywistego konfliktu interesów, tj. aby te same osoby, w tym pozwany, nie występowały jednocześnie jako organ powoda i jako osoby fizyczne, będące beneficjentami świadczeń przyznanych na podstawie własnych uchwał. Jedynym uprawnionym do ustalania składników i wysokości wynagrodzenia pozwanego jako członka Zarządu był zgodnie z § 8 „Regulaminu Pracy Zarządu” Fundator. Żadne inne postanowienia statutu, regulaminów bądź umowy o pracę nie stanowiły inaczej. Nagrody, bez względu na ich uznaniowy charakter, stanowią składnik wynagrodzenia pracownika. W konsekwencji, zdaniem Sądu Okręgowego wszystkie uchwały Zarządu, przyznające pozwanemu nagrody kwartalne oraz roczne, były podjęte z rażącym naruszeniem postanowień Statutu oraz „Regulaminu Pracy Zarządu”. Z tych też względów Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 21 listopada 2002 r. [...] uchylił wszystkie uchwały Zarządu, na podstawie których nastąpiła wypłata przedmiotowych nagród pozwanemu w latach 1998-2000, w łącznej kwocie 105.002,28 zł. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy podkreślił, że orzeczenie to, jako prawomocne, zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. wiąże Sąd orzekający w niniejszej sprawie. Wobec powyższego świadczenia otrzymane przez pozwanego były od samego początku nienależne i powinny podlegać zwrotowi już od momentu ich otrzymania, w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. Wyżej wymienione orzeczenie Sądu Okręgowego - Sądu Cywilnego jedynie potwierdziło ten stan rzeczy, ostatecznie przesądzając o braku podstaw do wypłacenia pozwanemu świadczeń. Zgodnie z art. 13 ustawy o fundacjach, uprawniony organ może wystąpić do Sądu o uchylenie uchwały pozostającej w rażącej sprzeczności z jej celem, albo z postanowieniami statutu fundacji lub z przepisami prawa. Sąd Okręgowy- Sąd Pracy podkreślił zatem, że rażąca sprzeczność uchwały wynika z jej bezpośredniej niezgodności z prawem, a nie z orzeczenia sądowego, które jedynie uchyla taką uchwałę potwierdzając powstały stan naruszenia. W związku z tym nie można zgodzić się z pozwanym, że uchylenie przez Sąd Okręgowy powyższych uchwał odnosi skutek wyłącznie *ex nunc*, co ozna-

cza że nie ma to znaczenia prawnego dla świadczeń wcześniej wypłaconych na ich podstawie. Zdaniem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy, skoro brak było od samego początku podstaw do wypłaty pozwanemu nagród, to orzeczenie Sądu Okręgowego uchylające przedmiotowe uchwały nie zmieniło tego stanu, a jedynie go potwierdziło i wiąże Sąd w niniejszej sprawie. Pozwany, który otrzymał świadczenie na podstawie uchwał następnie uchylonych, obowiązany jest zatem do zwrotu przyjętego świadczenia w granicach aktualnego wzbogacenia (art. 409 k.c.). Pozwany co prawda podniósł w odpowiedzi na pozew fakt wyzbycia się otrzymanych od powoda kwot, jednakże nie wykazał, że uzyskane korzyści rzeczywiście zużył, w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, a tylko taki dowód mógł go zwolnić od zwrotu otrzymanego świadczenia. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na pozwanym zgodnie z art. 6 k.c. oraz 232 k.p.c.

Sąd Okręgowy nie podzielił poglądu pozwanego, iż charakter konsumpcyjny wynagrodzenia, którego częścią były przedmiotowe nagrody, stanowi wystarczający dowód w świetle art. 409 k.c. Pozwany sprawował funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu Fundacji w okresie od 26 stycznia 1998 r. do 15 kwietnia 2003 r. W tym okresie został uchwalony „Regulamin Pracy Zarządu”, przyjęty uchwałą [...] z dnia 9 marca 1998 r. Nie ulega zatem wątpliwości, iż pozwany, jako wiceprzewodniczący Zarządu Fundacji miał pełną wiedzę oraz świadomość co do jego postanowień, w tym w szczególności, który podmiot jest uprawniony do ustalania wynagrodzeń dla członków Zarządu. Przyznanie uchwałami Zarządu [...] z dnia 1 kwietnia 1998 r. oraz [...] z dnia 24 czerwca 1998 r. prawa do udzielania członkom Zarządu nagród stanowiło w ocenie Sądu Okręgowego świadome przekroczenie uprawnień Zarządu, sprzeczne nie tylko z § 11 Statutu, nakazującym utrzymywanie kosztów administracyjnych na możliwie najniższym poziomie, przy zachowaniu zasad racjonalnej gospodarki, lecz również z podstawowymi celami działalności Fundacji, jakimi jest udzielanie bezpośredniej pomocy finansowej szczególnie poszkodowanym ofiarom prześladowań nazistowskich. Nie bez znaczenia dla tej oceny pozostaje również negatywna ocena działalności pozwanego wynikająca z wystąpienia pokontrolnego Najwyższej Izby Kontroli, wskazującego na nienależytą kontrolę działu finansowo-księgowego, nad którym to pozwany sprawował bezpośredni nadzór.

Sąd Okręgowy podkreślił, że wniosek o uchylenie uchwał przyznających Zarządowi nagrody kwartalne za lata 1998-2000 został złożony przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej - organ sprawujący nadzór nad Fundacją w dniu 16 listopada

2001 r. Zatem pozwany, sprawujący wówczas funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu, co najmniej zdawał sobie sprawę z istniejących wątpliwości co do zasadności wypłacanych sobie nagród, a mimo to w dalszym ciągu je przyjmował, m.in. na podstawie uchwały [...] z dnia 12 grudnia 2001 r. O braku dobrej wiary pozwanego przesądza także zdaniem Sądu Okręgowego okoliczność, że pomimo orzeczenia Sądu Okręgowego z dnia 21 listopada 2002 r. (o uchyleniu uchwał) pozwany przyjął następnie nagrodę roczną za 2002 r. w oparciu o wydaną już po tym orzeczeniu uchwałę [...] z dnia 5 grudnia 2002 r. Sąd Okręgowy nie podzielił poglądu prawnego pozwanego o nieskuteczności uchylecia przez Zarząd uchwał. Zdaniem Sądu pierwszej instancji Zarząd jest uprawniony do uchylenia swojej uchwały. Z art. 13 ustawy o fundacjach nie można bowiem wyprowadzić ograniczenia prawa Zarządu do uchylenia własnych uchwał. Sąd Okręgowy nie uwzględnił również stanowiska pozwanego w zakresie w jakim powoływał się na fakt sporządzenia w 1998 r. dwóch opinii prawnych, w których stwierdzono brak przeciwwskazań do wypłaty nagród członkom Zarządu. Zdaniem Sądu powyższe nie dowodzi, że pozwany pobierając nagrody działał w dobrej wierze. Obie opinie: z dnia 23 czerwca 1998 r. oraz z dnia 26 czerwca 1998 r. pomijają zresztą całkowicie obowiązujący w dacie ich sporządzenia „Regulamin Pracy Zarządu”, który jednoznacznie określał zasady ustalania wynagradzania zarządu. Ponadto od osób sprawujących funkcje zarządzające osobami prawnymi, obracającymi znacznymi publicznymi środkami pieniężnymi wymagany jest bez wątpienia szczególnie wysoki poziom profesjonalizmu oraz wyższa od przeciętnej znajomość przepisów prawa.

Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że pozwany, pomimo wejścia w życie ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi, obejmującej zgodnie z jej art. 1 pkt 10 swoim działaniem także powodową Fundację, pobrał również w 2001 r. oraz 2002 r. nagrody roczne na podstawie uchwał Zarządu, zdając sobie sprawę z ich wadliwości oraz pomijając nowe regulacje ustawowe w tym zakresie. Obowiązujący od 1 stycznia 2001 r. art. 7 wyżej wymienionej ustawy stwierdzał, że członkom organów zarządzających jednostek organizacyjnych, a w szczególności członkom Zarządu nie przysługuje prowizja od zysku, nagroda z zakładowego funduszu nagród oraz roszczenie z tytułu udziału w zysku lub nadwyżce bilansowej. Ustawa stanowiła, iż osobom takim może zostać przyznana jedynie nagroda roczna w zależności od osiągniętych wyników finansowych lub stopnia realizacji innych zadań (art. 5 ust. 3 oraz art. 10 ust. 1 ustawy). Kompe-

tencje do przyznawania takich nagród rocznych powierzone zostały zgodnie z § 7 pkt 4 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przyznawania nagrody rocznej osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi oraz wzoru wniosku o przyznanie nagrody rocznej - właściwemu organowi statutowemu, a takim zgodnie z obowiązującym § 8 „Regulaminu Pracy Zarządu” był wyłącznie Fundator. Nie zasługuje również, w ocenie Sądu Okręgowego, na uwzględnienie powoływanie się przez pozwanego na okoliczność, że coroczne sprawozdania Zarządu były przedkładane i zatwierdzane przez Radę Fundacji oraz właściwego Ministra i podlegały badaniu przez biegłego rewidenta, którzy do czasu uchylecia uchwał Zarządu o przyznaniu członkom Zarządu nagród, nie podnosili jakichkolwiek zastrzeżeń w tym zakresie. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy wskazał za Sądem Apelacyjnym orzekającym w sprawie [...], że zatwierdzenie przez Radę Fundacji, jak i organ nadzorujący sprawozdań finansowych składanych przez Zarząd, nie może być poczytane za konkludentne potwierdzenie woli Fundatora przyznania nagród członkom Zarządu. Sąd Okręgowy podkreślił ponadto, że sprawozdania Zarządu za poszczególne lata, w których dokonano wypłat nagród dla członków Zarządu nie były wystarczająco transparentne. Zawierały one bowiem jedynie zbiorcze dane na temat wszystkich wynagrodzeń oraz wypłaconych nagród w Fundacji, bez wyszczególnienia wysokości kwot nagród wypłaconych Zarządowi. W takiej sytuacji uzyskanie informacji o wypłatach dla członków Zarządu, zarówno przez Radę Fundacji, jak też organ nadzorujący było praktycznie niemożliwe.

Sąd Okręgowy nie podzielił również zarzutu pozwanego odnośnie braku legitymacji Ministra Skarbu Państwa do sprawowania funkcji fundatora Fundacji. Zmiany organizacyjne w administracji rządowej, w tym likwidacja urzędu Szefa Urzędu Rady Ministrów, który w imieniu Skarbu Państwa składał oświadczenie o utworzeniu Fundacji, pozostaje bez znaczenia dla oceny podmiotowości prawnej fundatora. Uprawnienie Szefa Urzędu Rady Ministrów do złożenia w imieniu Skarbu Państwa oświadczenia o utworzeniu Fundacji, zdaniem Sądu, także nie budzą wątpliwości, zaś wywody pozwanego w tym zakresie są nietrafne. Obecnie w imieniu Skarbu Państwa zadania fundatora realizuje Minister Skarbu Państwa, jako powierzone mu na podstawie art. 5 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa. Sąd Okręgowy nie podzielił również podniesionego przez pozwanego zarzutu, aby „Regulamin wynagradzania” jako akt wewnętrzny nie stanowił źródła prawa pracy, a zatem nie mógł rodzić negatywnych

konsekwencji dla pozwanego. Niezależnie od charakteru prawnego tego aktu, należy bowiem jednoznacznie podkreślić, że każde naruszenie przez Zarząd zarówno przepisów prawa pracy, jak również innych wewnętrznych regulacji organizacyjnych, powoduje naruszenie porządku prawnego obowiązującego u pracodawcy. W niniejszym procesie bezprzedmiotowe jest rozważanie charakteru prawnego obowiązującego u powoda Regulaminu wynagradzania, gdyż nie jest to istotą sporu.

Pozwany nie kwestionował w toku procesu podstawy na jakiej nastąpiła wypłata na jego rzecz przedmiotowych świadczeń, ani też faktycznego ich otrzymania w wysokości wskazanej przez powoda. Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu przedawnienia podnoszonego przez pozwanego. Sąd Okręgowy podkreślił, że gdy w prawie pracy brak jest unormowań stanowiących podstawę prawną roszczeń w sprawie pomiędzy pracownikiem a pracodawcą wówczas, zgodnie z treścią art. 300 k.p., bezpośrednio zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego. Nie ulega wątpliwości, że dochodzone roszczenie pozostaje w związku ze stosunkiem pracy, jaki łączył powoda i pozwanego. Pobrane przez pozwanego nagrody nie wynikały bowiem ani ze Statutu Fundacji, ani też z „Regulaminu Pracy Zarządu”, ani też z łączącej strony umowy o pracę. Podstawę ich wypłaty stanowiły uchylone uchwały wydane przez Zarząd z przekroczeniem uprawnień. Przedmiotowe nagrody nie stanowiły zatem elementu należnego ze stosunku pracy łączącego pozwanego z powodem, lecz świadczenie nienależne. Nie bez znaczenia przy tym pozostaje również okoliczność, że pozwany występował w podwójnej roli, jako członek organu przyznającego z naruszeniem prawa świadczenie nieprzewidziane stosunkiem pracy, oraz jako pracownik je otrzymujący. Roszczenie Fundacji o zwrot wypłaconych nagród oparte na art. 410 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., jest roszczeniem jedynie związanym ze stosunkiem pracy, a więc takim, którego podstawa prawna wynika nie z bezpośredniej realizacji praw i obowiązków kreowanych stosunkiem pracy, lecz z innych powiązań prawnych pomiędzy pracownikiem, a zakładem pracy. W konsekwencji zatem przepisy art. 291 § 1 i 2 k.p. nie mają zastosowania. Przepis art. 291 § 1 k.p. dotyczy jedynie roszczeń ze stosunku pracy, a § 2 wyłącznie roszczeń pracodawcy z tytułu wyrządzonej przez pracownika szkody z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych. Roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie, jako świadczenie nienależne, nie mieści się w żadnej z powyższych kwalifikacji. A zatem, jak słusznie wskazał powód, roszczenia te podlegają 10-letniemu terminowi przedawnienia, liczonemu od dnia kiedy roszczenie stało się wymagalne. Roszczenie

z tytułu nienależnego świadczenia jest wymagalne już w momencie jego spełnienia, a zatem wymagalność następowała z chwilą każdorazowej wypłaty nagrody. Termin 10-letniego przedawnienia winien być liczony oddzielnie od każdej jednostkowej nagrody wypłaconej pozwanemu. Biorąc powyższe pod uwagę, należało zdaniem Sądu Okręgowego, uznać że przedawnienie nie nastąpiło wobec żadnej z dochodzonych kwot. Bez znaczenia jest powoływanie się przez pozwanego na świadomość Fundacji co do nieprawidłowości wypłacanych Zarządowi nagród już w dniu 14 marca 2001 r. (pismo Ministra Skarbu Państwa) i twierdzenie, że w tej dacie rozpoczął bieg termin przedawnienia. Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że zarzut przedawnienia roszczenia podniesiony przez pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie z uwagi na jego sprzeczność z zasadami współżycia społecznego w rozumieniu art. 8 k.p. Pozwany miał bowiem pełną świadomość niezgodności swojego postępowania z obowiązującym Statutem oraz „Regulaminem Pracy Zarządu”. Jako członek Zarządu Fundacji uczestniczący w podejmowaniu uchwał przyznających „samym sobie” nagrody, stan ten utrzymywał i akceptował przez okres pełnienia swojej funkcji. Sąd Okręgowy podkreślił, że w okresie pełnienia przez pozwanego funkcji członka Zarządu Fundacji, w sytuacji gdy większość pozostałych członków Zarządu brała udział w podejmowaniu uchwał o przyznaniu „sobie” nagród, brak było realnych możliwości wcześniejszego wystąpienia o ich zwrot. Zarząd w tym składzie, jako organ reprezentujący Fundację na zewnątrz, w tym uprawniony do wniesienia stosownego powództwa, nie był z oczywistych względów zainteresowany w zainicjowaniu działań godzących w jego członków. Zwracając uwagę na treść § 11 Statutu, Sąd Okręgowy stwierdził, że organy Fundacji obowiązywała zasada utrzymywania kosztów administracyjnych na jak najniższym poziomie, przy zachowaniu zasad racjonalnej gospodarki. Wypłacone członkom Zarządu nagrody zwiększały koszty administracyjne Fundacji, co nie pozostawało bez wpływu na świadczenia osób objętych jej działaniem. Z powyższych względów, uznając, iż pobrane przez Jana P. nagrody w łącznej kwocie 129.699,11 zł stanowią świadczenie nienależne, na podstawie art. 410 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., Sąd Okręgowy orzekł jak w wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Jan P., zaskarżając wyrok w całości. Pozwany zarzucił naruszenie I. prawa materialnego, a mianowicie: (1) art. 300 k.p. poprzez przyjęcie przez Sąd Okręgowy, iż przepisy Kodeksu cywilnego stosuje się w sprawach nieuregulowanych Kodeksem pracy bezpośrednio; (2) art. 291 § 2 k.p. w związku z art. 476 § 1 k.p.c., poprzez uznanie, iż roszczenie powoda jako nienależne

w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. przedawnia się na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym, (3) art. 9 k.p. poprzez uznanie, iż zarówno „Regulamin Pracy Zarządu” jak i „Regulamin Wynagradzania Zarządu Fundacji P.-N.P.” miały charakter źródła prawa pracy; (4) „art. 5 ust. 1 w związku z ust. 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa oraz art. 1a w/w ustawy (Dz.U. Nr 106, poz. 493 ze zm.) w związku z art. 34 k.c. oraz art. 44¹ § 1 k.c. oraz art. 7 ustawy z dnia 12 listopada 1985 r. o zmianach oraz zakresie działania niektórych naczelných organów administracji państwowej (Dz.U. Nr 50, poz. 262 ze zm.) w związku z ustawą z dnia 8 sierpnia 1996 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej (Dz.U. Nr 106, poz. 497 ze zm.) likwidującą urząd Ministra - Szefa Urzędu Rady Ministrów w sytuacji, gdy uprawnienia przysługujące Ministrowi - Szefowi URM do reprezentowania Skarbu Państwa przeszły - z akcji i udziałów (art. 10 ust. 1 pkt 7 cyt. ustawy) - na Ministra Skarbu Państwa i uznaniu w konsekwencji przez Sąd Apelacyjny, iż Minister Skarbu Państwa jest w dalszym ciągu fundatorem Fundacji P.-N.P. wykonującym swoje uprawnienia fundatora po zlikwidowanym urzędzie Ministrze - Szefie Urzędu Rady Ministrów i tym samym był uprawniony do określenia zasad wynagradzania członków Zarządu Fundacji, pomimo wykazania sprzeczności pomiędzy tymi aktami prawnymi.” Zarzut ten powinien skutkować stwierdzeniem nieważności postępowania - art. 379 pkt 2 k.p.c.; (5) art. 23 ustawy z 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148 ze zm.), poprzez pominięcie dyspozycji wyżej wymienionego przepisu stanowiącego, że Skarb Państwa nie może tworzyć fundacji, co prowadzi w konsekwencji do braku zdolności prawnej i sądowej Fundacji P.-N.P. jako powoda w niniejszej sprawie; (6) art. 1 pkt 10 ustawy z 3 marca 2000 r. o wynagrodzeniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 26, poz. 306 ze m.) w związku z art. 2a ustawy o finansach publicznych polegające na przyjęciu, iż ma ona zastosowanie do pozwanego w sytuacji, gdy środki jakimi dysponowała Fundacja w okresie, gdy pozwany wchodził w skład jej Zarządu nie miały charakteru środków publicznych; (7) art. 108 k.c., poprzez przyjęcie, że przepis ten stanowi podstawę orzekania w sytuacji, gdy pozwany nie posiadał statusu pełnomocnika Fundacji P.-N.P. w rozumieniu art. 95 i 96 k.c., a przyjęta przez Sąd Apelacyjny możliwość stosowania w drodze analogii art. 108 k.c. nie ma podstaw na gruncie Kodeksu cywilnego ani ustawy o fundacjach; (8) art. 13 ustawy o fundacjach w związku z 410 § 2 k.c. polegające na przyjęciu, że uchwały

Zarządu Fundacji P.-N.P. będące przedmiotem orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 marca 2005 r. miały charakter czynności prawnej bezwzględnie nieważnej i nie uległy konwalidacji w drodze zatwierdzenia ich przez organy nadzoru w postaci Rady Fundacji oraz Ministra Skarbu Państwa i Ministra Pracy i Polityki Społecznej; II. naruszenie prawa procesowego poprzez jego błędne zastosowanie, tj. art. 365 § 1 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, iż moc wiążąca prawomocnego orzeczenia odnosi się do całego orzeczenia a nie tylko do jego sentencji; III. 1. błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, iż pozwany miał od początku pełną świadomość braku podstaw prawnych przedmiotowych nagród a tym samym ich nienależnego charakteru w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. wbrew całości zgromadzonego w sprawie materiału; 2. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że środki wypłacane z tytułu wynagrodzeń pomniejszały pulę środków przeznaczonych na wypłaty dla beneficjentów Fundacji, podczas gdy stanowiły one wyodrębnioną część środków administracyjnych i ich wysokość nie wpływała na pulę środków przeznaczonych na ten cel wbrew całości zgromadzonego w sprawie materiału; IV. niewyjaśnienie wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności, polegające na przyjęciu, iż pozwany nie jest już wzbogacony w rozumieniu art. 409 k.c.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Powód-Fundacja P.-N.P. wniosła o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 27 grudnia 2007 r. oddalił apelację, stwierdzając że bezsporne jest, że Jan P. pozostawał z Fundacją P.-N.P. w stosunku pracy, będąc „etatowym” członkiem Zarządu Fundacji z wynagrodzeniem w wysokości pięciokrotności średniego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw za ostatni miesiąc poprzedniego kwartału publikowanego przez Prezesa GUS. Uchwały podjęte przez Zarząd Fundacji w okresie od czerwca 1998 r. do grudnia 2000 r. w przedmiocie przyznania członkom Zarządu Fundacji nagród kwartalnych i rocznych zawierały ogólnie stwierdzenie, że nagrody zostały przyznane. Przewodniczący Zarządu Fundacji w wykonaniu tych uchwał określał następnie ich wysokość, wskazując procent miesięcznego wynagrodzenia członka Zarządu. Podobnie było w przypadku nagrody rocznej za 2001 r. i 2002 r.

Fundacja P.-N.P. wypłaciła Janowi P. w 1998 r. z tytułu wynagrodzenia za pracę kwotę 65.974,80 zł oraz z tytułu nagród przyznanych uchwałami Zarządu kwotę 26.667,50 zł, w 1999 r. 113.841 zł i 52.736,60 zł, w 2000 r.: 130.800 zł i 45.780 zł, w 2001 r.: 135.840 zł i 13.584 zł oraz w 2002 r.: 138.600 zł i 13.860 zł.

W świetle ustaleń faktycznych dokonanych w niniejszej sprawie, Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej kwalifikacji prawnej, przyjmując jako podstawę prawną dochodzonego roszczenia przepisy o nienależnym świadczeniu w rozumieniu art. 410 k.c. w związku z art. 300 k.p. Taką też podstawę prawną od początku procesu wskazywała strona powodowa podnosząc, że wypłacone pozwanemu nagrody stanowiły nienależne świadczenie pieniężne zrealizowane bez podstawy prawnej.

Za bezzasadny, Sąd Apelacyjny uznał zarzut apelacji naruszenia art. 300 k.p. W ocenie Sądu drugiej instancji, Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że w niniejszej sprawie podstawę prawną dochodzonego roszczenia stanowi przepis art. 300 k.p. w związku z art. 410 § 2 k.c. a nie przepis art. 114 k.p., jak chciał pozwany. Przepis art. 300 k.p. odsyła do uregulowań w Kodeksie cywilnym w sprawach nie unormowanych przepisami prawa pracy. Ma to miejsce, gdy istniejące przepisy prawa pracy nie zawierają regulacji pozwalającej rozwiązać zagadnienie wynikające z danego stanu faktycznego. Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie, w związku z bezpodstawnym wzbogaceniem, w tym ze szczególnym jego przypadkiem w postaci nienależnego świadczenia. Należy podkreślić, że żaden przepis Kodeksu pracy nie normuje podobnej instytucji. Stąd też konieczność sięgnięcia do norm Kodeksu cywilnego poprzez art. 300 k.p.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, całkowicie chybione jest twierdzenie pozwanego, że w niniejszej sprawie podstawą prawną roszczenia Fundacji powinien być przepis art. 114 k.p., regulujący odpowiedzialność materialną pracownika za wyrządzoną pracodawcy szkodę wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych. Przedmiotowa kwalifikacja prawna nie odpowiada w żaden sposób stanowi faktycznemu niniejszej sprawy. Przedmiotem roszczenia Fundacji jest bowiem żądanie zwrotu przez pozwanego wypłaconych mu nienależnie wynagrodzeń - nagród kwartalnych i rocznych. Sąd Apelacyjny zgodził się co do zasady z poglądem Sądu Okręgowego, że uchwały Zarządu Fundacji przyznające pozwanemu prawo do przedmiotowych nagród były nieważne *ex tunc* w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. Przy czym powyższe wynika z okoliczności w jakich

zostały podjęte. Przede wszystkim należy stwierdzić, że przedmiotowe uchwały zostały podjęte przez Zarząd Fundacji w warunkach, do których *per analogiam* ma zastosowanie art. 108 k.c. Bezsporne jest bowiem, że uchwały Zarządu, tj. organu reprezentującego Fundację, przyznawały nagrody osobom, które jednocześnie wchodziły w skład tego organu. Miały one zatem charakter tzw. „czynności z samym sobą”. Naruszenie zakazu czynności „z samym sobą” prowadzi do nieważności czynności prawnej w rozumieniu art. 58 § 1 k.c.

Bezzasadny jest także zarzut naruszenia art. 13 ustawy o fundacjach w związku z art. 410 § 2 k.c. Bezsporne jest, że w trybie art. 13 zostały uchylone formalnie uchwały Zarządu przyznające nagrody członkom Zarządu. Powyższe nie wyklucza jednak uznania, że przedmiotowe uchwały były nieważne od początku w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. Bezzasadne są twierdzenia strony pozwanej, że nieważne uchwały zostały konwalidowane poprzez „zatwierdzenie” ich przez Radę Fundacji, Ministra Skarbu Państwa i Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sposób domyślny poprzez przyjmowanie i niekwestionowanie rocznych sprawozdań z działalności Fundacji. Po pierwsze: wyżej wymienione organy nadzoru nie znały okoliczności wypłat członkom Zarządu przedmiotowych nagród i ich wysokości - w sprawozdaniach Fundacji nie podawano skonkretyzowanych i zindywidualizowanych danych w tym zakresie. Po drugie nie jest dopuszczalne w świetle istniejącego porządku prawnego konwalidowanie nieważnych z mocy prawa czynności prawnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w świetle powyższych okoliczności należy dodatkowo stwierdzić, że Zarząd jako organ Fundacji podejmował uchwały o przyznaniu nagród poszczególnym swoim członkom w warunkach naruszenia zasad współżycia społecznego. Bezsporne jest, że Zarząd wykorzystał lukę w obowiązujących przepisach prawa, tj. w ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203) oraz w Statucie Fundacji P.-N.P. Przepisy powyższych aktów nie zawierały w spornym okresie żadnych regulacji określających zasady wynagradzania członków Zarządu Fundacji zatrudnionych jednocześnie na podstawie umowy o pracę. Należy ponadto zauważyć, że wysokość wynagrodzenia przyznanego członkom Zarządu powodowej Fundacji, w tym Janowi P. przez Fundatora - Ministra Skarbu Państwa - była znaczna w porównaniu do wysokości wynagrodzeń wypłacanych w latach 1998-2002, zwłaszcza w sektorze publicznym. Tym bardziej, że wypłaty te były wolne od podatku dochodowego. Sąd Okręgowy słusznie ponadto zauważył, że wszelkie

kwoty wypłaconych członków Zarządu nagród powiększały koszty administracyjne Fundacji, co było sprzeczne z zasadą zapisaną w § 11 Statutu.

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego, uchwały zarządu przyznające członkom Zarządu nagrody były nieważne *ex tunc* zarówno w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., jak i art. 58 § 2 k.c. W świetle powyższego, pobrane przez Jana P. nagrody stanowiły bezspornie świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że podstawą wypłat pozwanemu nagród były nieważne uchwały podejmowane kolegiально przez Zarząd. Nie ma zatem podstaw aby indywidualizować odpowiedzialność materialną pozwanego w świetle przesłanek przepisów art. 114 k.p., art. 122 k.p. i art. 124 k.p. Bez znaczenia dla zasadności roszczenia powoda o zwrot nienależnych świadczeń jest istnienie winy po stronie pozwanego. Istotne jest jedynie, że pozwany uzyskał kosztem majątku Fundacji świadczenia o łącznej wartości 129.699,11 zł w sytuacji, gdy czynności prawne organu kolegiального jakim był Zarząd zobowiązujące do świadczenia były nieważne i nie stały się ważne po jego spełnieniu.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Apelacyjny za bezzasadny uznał zarzut apelacji naruszenia art. 291 § 2 k.p. Bezsporne jest bowiem, że powód dochodził w niniejszej sprawie roszczeń na podstawie Kodeksu cywilnego. W ocenie Sądu drugiej instancji, roszczenie powoda o zwrot nienależnych świadczeń podlega zatem zgodnie z ogólną zasadą przewidzianą dla tego rodzaju roszczenia 10-letniemu przedawnieniu przewidzianemu w art. 118 k.c. w związku z art. 300 k.p. W stanie faktycznym niniejszej sprawy i w świetle kwalifikacji prawnej roszczeń powoda nie mają więc zastosowania zarówno przepis art. 291 § 2 k.p., jak i art. 291 § 3 k.p., dotyczące roszczeń odszkodowawczych pracodawcy z tytułu naprawienia szkody wyrządzonej przez pracownika z winy nieumyślnej lub umyślnej. Nie ma również zastosowania art. 291 § 1 k.p., gdyż byłoby to sprzeczne z odrębnym charakterem i uregulowaniem instytucji bezpodstawnego wzbogacenia (nienależnego świadczenia). Ponadto Sąd Apelacyjny zgodził się z poglądem Sądu Okręgowego, że przedmiotowe roszczenie ma charakter roszczenia związanego ze stosunkiem pracy w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd podkreślił, że roszczenie z tytułu nienależnego świadczenia, mającego taki charakter już w chwili spełnienia, staje się wymagalne od tej chwili. Reasumując, obiektywnie uzasadnione, z uwagi na ochronę porządku prawnego, jest zatem oparcie przedawnienia roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia na ogólnej zasadzie art. 118 k.c. poprzez art. 300 k.p.

Za całkowicie bezzasadny Sąd Apelacyjny uznał także zarzut apelacji naruszenia art. 409 k.c. Pozwany w żaden sposób nie udowodnił w toku postępowania w pierwszej instancji, że nie jest już wzbogacony o kwoty wypłaconych nienależnych świadczeń stanowiących przedmiot niniejszego postępowania, a ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał zgodnie z art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. na pozwanym. Samo podnoszenie przez pozwanego, że nie jest już wzbogacony nie wystarczy, aby uznać wygaśnięcie obowiązku zwrotu wzbogacenia. Pozwany powinien poprzez określone dowody wykazać w jaki sposób wyzbył się przedmiotowych korzyści lub je zużył. Biorąc pod uwagę fakt, że pozwany, oprócz przedmiotowych nagród, otrzymywał wysokie miesięczne wynagrodzenie, należy stwierdzić, że nie jest co do zasady oczywiste, że pozwany zużył nienależne świadczenia na zwykłe codzienne utrzymanie. Należy w tym miejscu również zauważyć, że ewentualne wydatkowanie środków uzyskanych tytułem nienależnego świadczenia na zakup innych dóbr majątkowych nie jest „wyzbywaniem się” lub „zużyciem” korzyści, lecz ich zachowaniem w innej formie.

Bezprzedmiotowy jest zarzut apelacji naruszenia art. 9 k.p. Sąd Okręgowy zasadnie stwierdził w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że w stanie faktycznym niniejszej sprawy bez znaczenia dla rozstrzygnięcia istoty sprawy pozostaje charakter „Regulaminu pracy Zarządu Fundacji P.-N.P.” oraz „Regulaminu wynagradzania”. Co do zasady rację ma pozwany, że żaden z tych regulaminów nie stanowi źródła prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p., gdyż nie znajdują one ustawowego oparcia dla ich ustanowienia. Nie oznacza to jednak, że nie mogą one wywołać skutków prawnych w sferze praw i obowiązków pracowników Fundacji, których dotyczą. Powyższe nie ma jednak żadnego znaczenia dla oceny zasadności powództwa.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia powództwa pozostają również zarzuty naruszenia art. 5 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa oraz art. 1a tej ustawy w zw. z art. 34 k.c. oraz art. 44¹ § 1 k.c. oraz art. 7 ustawy z 12 listopada 1985 r. o zmianach w organizacji oraz zakresie działania niektórych naczelných organów administracji państwowej (Dz.U. Nr 50, poz. 262 ze zm.). Absolutnie chybiony jest oparty na powyższym zarzut nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 2 k.p.c. Twierdzenie pozwanego, że powodowa Fundacja jest pozbawiona zdolności prawnej i sądowej z uwagi na powołanie kolejnych składów organów Fundacji (zapewne pozwanemu chodzi o Zarząd reprezentujący Fundację w procesie) przez

Ministra Skarbu Państwa jest całkowicie bezzasadne. Należy w tym miejscu stwierdzić, że Fundacja jest reprezentowana przez Zarząd ujawniony w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Bezprzedmiotowy i bezzasadny, jest także zarzut naruszenia art. 23 ustawy z 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych. Przepis ten nie ma materialnego znaczenia dla oceny zdolności prawnej i sądowej Fundacji w niniejszej sprawie. Bezprzedmiotowy dla istoty sprawy jest także zarzut naruszenia art. 1 pkt 10 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagrodzeniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. Nr 26, poz. 306 ze zm.) w związku z art. 3 ust. 1 pkt 2a ustawy zmieniającej (Dz.U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148 ze zm.) Można w tym miejscu jedynie przyznać, że ustawa z 3 marca 2000 r. mogła ewentualnie dotyczyć pozwanego najwcześniej od 1 września 2000 r. Ponadto należy zauważyć, że przed wejściem w życie art. 3 ust. 1 pkt 2a ustawy o finansach publicznych, tj. do dnia 26 października 2002 r., obowiązywał przepis art. 3 ust. 1 pkt 2 stanowiący, że środkami publicznymi są środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi. Należałoby zatem ustalić, czy środki zagraniczne przyznane Fundacji nie podlegały zwrotowi w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (w brzmieniu obowiązującym w okresie objętym pozwem), aby w ogóle rozważyć czy przepisy tzw. „ustawy kominowej” dotyczyły pozwanego. Powyższe jest jednak zbędne i bezprzedmiotowe z uwagi na przedmiot sprawy i podstawę rozstrzygnięcia.

Sąd uznał, że niezrozumiały jest zarzut apelacji naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. polegający „na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, iż moc wiążąca prawomocnego orzeczenia odnosi się do całego orzeczenia, a nie tylko do jego sentencji”. Otóż Sąd Okręgowy stwierdził jedynie, że prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego z 21 listopada 2002 r. [...] zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. wiąże Sąd w niniejszej sprawie. Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie stwierdził, że wiąże go również treść uzasadnienia postanowienia wydanego w sprawie [...]. Jedynie z merytorycznej oceny zasadności powództwa w niniejszej sprawie można wywnioskować, że Sąd Okręgowy-Sąd Pracy podzielił w pewnym zakresie argumentację prawną Sądu Okręgowego - Wydziału Cywilnego wyrażoną w uzasadnieniu powyższego postanowienia.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku pełnomocnik pozwanego zarzucił: „1. Rażąco naruszenia prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię, tj .

art. 9 k.p. poprzez uznanie przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie, iż zarówno Regulamin Pracy Zarządu jak i Regulamin Wynagradzania Zarządu FPNP miały charakter źródła prawa pracy podczas gdy jak wynika z analizy ich treści nie zostały one wydane w oparciu o przepisy rangi ustawowej i tym samym nie mogą stanowić źródła praw i obowiązków pozwanego a zatem nie miały mocy obowiązującej. 2. Rażąco naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię i zastosowanie, tj. art. 300 k.p. poprzez przyjęcie przez Sąd Okręgowy oraz Sąd Apelacyjny (...), iż przepisy kodeksu cywilnego stosuje się w sprawach nieuregulowanych kodeksem pracy bezpośrednio, podczas gdy przepisy te stosuje się jedynie odpowiednio i jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy. 3. Rażąco naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię zastosowanie, tj. art. 291 § 2 k.p. w związku z art. 476 k.p.c. § 1 pkt 1 przez uznanie przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie, iż roszczenie powoda jako świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. przedawnia się na zasadach określonych w k.c., podczas gdy zgodnie brzmieniem art. 291 § 3 k.p., tylko jeżeli pracownik umyślnie wyrządził szkodę, do przedawnienia roszczenia o naprawienie tej szkody stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego a roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia przedawniają się na zasadach określonych w k.p. 4. Naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię i zastosowanie, tj. art. 13 ustawy o fundacjach poprzez uznanie przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie, że utrata mocy wiążącej uchwały Zarządu Fundacji uchylonej przez sąd trybie nadzoru nastąpiła już z chwila jej podjęcia. 5. Naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe jego zastosowanie tj. art. 13 ustawy o fundacjach w związku z § 11 ust. 1 Statutu Fundacji, a polegające na przyjęciu, że środki finansowe wypłacane z tytułu wynagrodzeń pomniejszały pulę środków przeznaczanych na wypłaty dla beneficjentów Fundacji, podczas gdy stanowiły one wyodrębnioną część środków administracyjnych i wysokość nie wpływała na pulę środków przeznaczonych dla beneficjentów Fundacji. 6. Naruszenie prawa materialnego poprzez błędne jego zastosowanie, tj. art. 409 k.c. poprzez uznanie przez Sądy orzekające (...), iż Jan P. nie jest już wzbogacony w rozumieniu ww. artykułu”.

Zdaniem pełnomocnika skarżącego, opisana w punktach 1-4 niezgodność z prawem wynika także z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego oraz konstytucyjnych praw i wolności obywatelskich. Niezgodność z podstawowymi zasadami porządku prawnego należy traktować zatem jako klauzulę generalną (klauzulę porządku publicznego). Z kolei jeśli chodzi o konstytucyjne wolności i prawa człowie-

ka oraz obywatela, to decydujące znaczenie należy odnieść do przepisów rozdziału II Konstytucji RP - por. art. 32 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1, choć nie można wykluczyć uwzględnienia także innych przepisów ustawy zasadniczej oraz postanowień umów międzynarodowych.

Jednocześnie pełnomocnik skarżącego nie wykluczył możliwości naruszenia w sprawie będącej przedmiotem niniejszej skargi przez Sąd Apelacyjny art.6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. ze zm. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz.281 ze zm.).

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie w przypadku zaistnienia przesłanek określonych w art. 398¹⁶ k.p.c., o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie, co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest zasadna. Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego opierają się na ogólniejszym poglądzie skarżącego, że członkostwo w zarządzie fundacji jest równoważne z pozostawaniem w stosunku pracy. Stanowisko takie nie jest trafne. Zarówno w orzecznictwie, jak i w piśmiennictwie od dawna przyjmuje się, że należy wyraźnie odróżnić stosunek organizacyjny, łączący członka zarządu z określoną jednostką organizacyjną (fundacją, spółką) od stosunku prawnego, na podstawie którego świadczy on swoje usługi. Powołanie do zarządu, jak i odwołanie, powoduje tylko powstanie lub ustanie stosunku organizacyjnego. O tym, czy daną jednostkę i członka zarządu łączy jakiś inny stosunek prawny, decydują inne zdarzenia, jak zawarcie umowy o pracę, czy umowy cywilnoprawnej. Wymaga zatem podkreślenia, że stosunek pracy jest odrębnym stosunkiem prawnym od członkostwa w zarządzie. Ocena, czy dana sprawa jest sprawą ze stosunku pracy, czy też inną sprawą jest uzależniona od tego, z jakim stosunkiem prawnym jest związane dochodzone roszczenie. Przy czym roszczenia wynikające z tych stosunków prawnych mogą być dochodzone niezależnie od siebie.

W ocenianej sprawie przedmiotem rozpoznania jest roszczenie powoda o zapłatę nienależnie pobranych nagród kwartalnych i rocznych. Bez wątplenia podstawę wynagradzania pozwanego jako członka zarządu Fundacji P.-N.P., stanowiły usta-

nowione wewnętrznie przez Fundację regulaminy, a nie postanowienia umowy o pracę. W związku z powyższymi ustaleniami należy uznać, iż rozpoznawana sprawa nie jest sprawą ze stosunku pracy, ale jedynie sprawą ze stosunkiem pracy związaną w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c. Powyższe pozwala na stwierdzenie, że brak podstaw do odwoływania się do art. 291 k.p., który (w § 1) przewiduje 3-letni okres przedawnienia roszczeń ze stosunku pracy dotyczący roszczeń odszkodowawczych pracodawcy z tytułu naprawienia szkody wyrządzonej przez pracownika. Warto też zauważyć, że w przypadku umyślnego wyrządzenia szkody przez pracownika do przedawnienia roszczenia o naprawienie tej szkody stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego (§ 3). Niezależnie od tego jednak, sprawa ta pozostaje sprawą z zakresu prawa pracy, której rozstrzygnięcie, zgodnie z art. 461 k.p.c., należy do właściwości sądu pracy. Pozwala to na wyrażenie ogólniejszej uwagi, że zawarte art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c. rozróżnienie spraw o roszczenia ze stosunku pracy i spraw z nim związanych (objętych pojęciem sprawy z zakresu prawa pracy), ma głównie znaczenie procesowe (formalnoprawne), wskazując na właściwość sądu pracy.

Według ogólnej reguły, w sprawach nieuregulowanych w Kodeksie pracy, do stosunku pracy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego, jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy (art. 300 k.p.), co dotyczy samej istoty stosunku pracy i jego zasad. Nie odnosi się to jednak do spraw, których Kodeks pracy w ogóle nie reguluje, należą one bowiem do spraw innej, cywilnej, natury, do których przepisy kodeksu cywilnego znajdują zastosowanie wprost, bez potrzeby odwoływania się do nich przez tzw. odesłanie.

Ocena prawna zwrotu nienależnie pobranych nagród, które nie wynikają ze stosunku pracy, a są z nim jedynie powiązane, jako sprawy nie uregulowanej w Kodeksie pracy powinna nastąpić na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego łącznie z przepisami o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i następnie k.c.). Słusznie zwraca uwagę Sąd Apelacyjny, że nie ma podstaw do indywidualizowania odpowiedzialności materialnej pozwanego w świetle przesłanek przepisów art. 114 k.p., art. 122 k.p. i art. 124 k.p. oraz, że bez znaczenia dla zasadności roszczenia powoda o zwrot nienależnie pobranych świadczeń jest istnienie winy po stronie pozwanego. Faktem jest, że pozwany otrzymał określone świadczenia na mocy nieważnych czynności prawnych Zarządu. Skoro takie zdarzenie miało miejsce otrzymał świadczenie nienależne, w rozumieniu art. 410 k.c., który stanowi, iż świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany wzglę-

dem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Nie ma żadnych wątpliwości, że czynności prawne Zarządu były nieważne i nie stały się ważne po jego spełnieniu. Przedmiotem rozpoznawanej sprawy, której rozstrzygnięcie następuje w oparciu o przepisy Kodeksu cywilnego, jest roszczenie podlegające ustalonemu w art. 118 k.c. 10-letniemu terminowi przedawnienia. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostają przy tym kwestie charakteru prawnego regulaminów, w oparciu o które wydano uchwały o przyznaniu pozwanemu rzeczonych nagród, skoro uchwały te zostały uchylone prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 21 listopada 2002 r.

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. W związku z okolicznością, iż skarga kasacyjna opiera się jedynie na zarzutach dotyczących naruszenia prawa materialnego Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ k.p.c.). Mając powyższe na uwadze, powoływanie się w skardze kasacyjnej na okoliczności wskazujące na brak istnienia świadomości, iż spełnione pozwanemu świadczenie stanowi świadczenie nienależne, co mogłoby wyłączać zwrot wypłaconych nagród (art. 409 k.c.), jest spóźnione i nieskuteczne.

Przed wszystkim należy zauważyć, że Sąd Apelacyjny uznał, że w toku postępowania w pierwszej instancji pozwany w żaden sposób nie udowodnił, że nie jest już wzbogacony o kwoty wypłaconych nienależnych świadczeń, stanowiących przedmiot postępowania, a ciężar dowodu spoczywał w tym względzie na pozwanym (art. 6 k.c. i 232 k.p.c.). Innymi słowy w ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany nadal pozostaje wzbogacony o kwoty nienależnie wypłaconych nagród. W związku z tym twierdzenie pozwanego, iż pozostawał w przekonaniu, że przyjęte przez niego zasady postępowania akceptowane przez organy nadzorczo-kontrolne, nie naruszają szeroko rozumianych norm prawnych, a zatem nie mógł przewidzieć obowiązku zwrotu dochodzonych świadczeń, nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z treścią art. 409 k.c. obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa tylko w przypadku, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje również zarzut pozwanego naruszenia art. 13 ustawy o fundacjach w związku z § 11 ust. 1 Statutu Fundacji, polegające na przyjęciu, że środki finansowe wypłacane z tytułu wynagrodzeń pomniejszyły pulę środków przeznaczanych na wypłaty dla beneficjentów Fundacji, podczas gdy stanowiły one wyodrębnioną część środków administracyjnych i wysokość nie wpływała na pulę środków przeznaczonych dla beneficjentów Fundacji. Zarówno Sąd Okręgowy jak i Sąd Apelacyjny na mocy przeprowadzonego postępowania dowodowego uznały, iż wszelkie kwoty wypłaconych członkom Zarządu nagród powiększały koszty administracyjne Fundacji, co było sprzeczne z zasadą zapisaną w § 11 Statutu Fundacji P.-N.P.

W związku z tym, iż skarga kasacyjna nie zawierała zarzutów dotyczących naruszenia przez sądy orzekające przepisów postępowania, Sąd Najwyższy oparł się na faktach ustalonych w postępowaniu w niższej instancji (art. 398¹³ k.p.c.).

Bezpodstawny jest również zarzut pozwanego sprowadzający się do stwierdzenia, iż Sądy orzekające naruszyły art. 13 ustawy o fundacjach poprzez uznanie, że utrata mocy wiążącej uchwały Zarządu Fundacji uchylonej przez sąd trybie nadzoru nastąpiła już z chwilą jej podjęcia. Generalną zasadą prawa cywilnego jest, iż nieważność czynności prawnej (art. 58 k.c.) jest nieważnością bezwzględną, co oznacza, że czynność prawna nie wywołała i nie może wywołać żadnych skutków prawnych objętych wolą stron. Nieważność ta powstaje z mocy samego prawa i datuje się od chwili dokonania nieważnej czynności (*ex tunc*). Takie stanowisko sądów orzekających w sprawie jest jak najzupełniej właściwe.

Sąd Najwyższy nie ustosunkował się do zarzutu naruszenia art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie z dnia 4 listopada 1950 r., bowiem skarżący nie uzasadnił w skardze kasacyjnej na czym naruszenie wskazanego wyżej przepisu miałyby polegać. Odmienne od żądań skarżącego rozstrzygnięcie nie może być bowiem uznane za naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====